

**ЕСТЕТОТЕРАПЕВТИЧНИЙ ВИМІР ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ ПРО ЛЮДИНУ ТА ВСЕСВІТ**

*У статті висвітлено методологічний концепт естетотерапевтичної гармонізації відносин людини із Всесвітом на основі аналізу різних предметних рівнів філософського знання та різноманітних форматів наукового самовизначення філософської науки. Обґрунтовано естетотерапевтичний ефект гармонізувальної та розвивальної дії на людину філософсько-естетичного інформаційного простору.*

**Постановка проблеми.** Ключовою проблемою усього періоду розвитку людини як виду є питання активного протистояння людської сутності численним руйнівним силам оточення як одвічна проблема випробування людини життям. Збереження і розвиток унікальної сутності людської природи, сенс та можливість подальшого існування людини на Землі як особливого біопсихосоціального виду постають актуально значущими запитамі в численних працях видатних учених, що належать до різних науково-філософських течій різних епох. Вони розглядають багатовимірні площини внутрішніх та зовнішніх проявів людського "Я", причинно-наслідкові аспекти різнополюсних відносин людини із Всесвітом, собою та іншими людьми. Початок ХХІ століття не вирішив остаточно цієї низки проблем: "Ані сучасна наука, ані філософія, ані релігія не можуть повною мірою виявити таємницю людини" [1: 3]. Серед найскладніших наукових проблем людинознавства філософсько-антропологічні дослідження виділяють питання співвідношення та взаємодії основних особистісних складових, як-от: соціальне та біологічне, духовне та прагматичне, раціонально-логічне та емоційно-естетичне тощо.

Фундаментальними, визначально-значущими якостями повноцінної людської особистості, такої, що здатна подолати негаразди та життєві труднощі й водночас відбутися в цьому житті, сучасна філософська наука майже однозначно визнає розумність, духовність, етичну відповідальність та рівнозначну їм здатність до естетичного розвитку та самовдосконалення. Роль та потенційні можливості в цьому процесі естетичної складової особистості як суто людського феномена вивчалися ще на ранніх стадіях розвитку цивілізацій, у період активних пошуків людиною оптимальних умов для повноцінного існування не лише біологічного (як у період первісного суспільства), а й соціального "Я" людини. Основи естетичної науки закладалися разом із народженням перших філософських знань.

Питання про потенційні можливості естетичного виникло при розгляді вченими проблеми існування людини в біо- та соціосередовищі, у контексті дослідження сутності людського щастя та духовної сутності людського індивіда, у визначенні цілеспрямованих шляхів розвитку людини та суспільства, у спробах пояснити процеси індивідуалізації та соціалізації особистості, а також феноменальну "дію-допомогу" естетичного в найскладніших для розвитку людини та суспільства життєвих обставинах: від аристотелевського катарсису через гасло Ф. Шіллера ("Листи про естетичне виховання") та Ф. Достоєвського "краса врятує світ" (пізніше у висновку М. Реріха – "естетика врятує світ") – до сучасних арт-терапевтичних технологій у психології та життєзберігаючих методик виховання творчої особистості в педагогіці.

У ході онто- і філогенезу людина постійно відчувала на собі вплив різноманітних життєво-небезпечних емоційно-вольових, морально-етичних чинників внутрішнього та зовнішнього характеру. Тому суспільством завжди визнавалася необхідність урахування індивідуально-чуттєвої й використання природно-захисної (саногенної) функції естетичного у процесі розвитку особистості та, як наслідок, установа гармонії, рівноваги, захищеності у діадах "людина – людина" та "людина – природа". Унаслідок величезної інтелектуально-емоційної, практично-духовної праці первісної людини складалась певна система її ставлення до світу: до природи, до суспільства, до свого "Я" як унікальної частини світу. Це, у свою чергу, визначало головну специфіку світогляду як "своєрідної інтегративної цілісності знання і цінностей, розуму і почуття, інтелекту і дії, критичного сумніву і свідомої недосконалості" [2: 18]. Структурні прошарки цього феномена розвитку людської особистості – світовідчуття, світоспоглядання, сприйняття, світоуявлення тощо – мають яскраво виражений емоційно-психологічний характер: вони містять емоційно-естетичний компонент. Водночас світогляд, на думку деяких учених (В. Кремень, В. Ільїн), виконує й певну *терапевтичну роль* у житті людини: "захищає психіку людини від сумбурності зовнішньої інформації, служить фільтром, який послаблює, розділяє інформаційний потік" [2: 19]. Людині доступні лише невпинне прагнення досягти істини, яке ніколи не задовольнялося повністю, активне, діяльне, пристрасне бажання істини, любов до мудрості, що випливає з самого поняття "філософія".

**Метою статті** є вивчення естетотерапевтичного складника формування особистості у змісті філософської науки на різних етапах її формування та наукового самовизначення.

Естетотерапевтичний ефект гармонізувальної та розвивальної дії на людину філософсько-інформаційного, духовно-естетичного простору – емоційно-чуттєва стабілізація й актуалізація потенційних можливостей індивіда – чітко простежується в різних формах людського світогляду, а саме:

у міфології, релігії, філософії тощо. Як початкова форма людського світогляду, міфологія містила в нерозчленованому, зародковому (синкретичному) вигляді всі наступні форми суспільної свідомості. Через свій основний генетичний принцип розгляду світоглядних питань (у якому проблема початку, порядку, узгодженості світу, походження природних і суспільних явищ вирішувалась через розповідь про те, хто кого народив), міфологія була необхідною формою орієнтації, зрозумілості, стабільності існування людини у світі. "Відповідаючи традиційному (наявному) стану речей як єдино можливому і через те гармонійному "порядку" буття, міфи утверджували в суспільстві дану систему цінностей. Вони сформували певні норми поведінки, стабілізували суспільне життя" [2: 20].

**Виклад основного матеріалу.** На своїх ранніх стадіях розвитку релігія (від лат. *religio* – побожність) становить одне ціле з міфологією та через міфологічно-культуову систему й віровчення стає основою формальної регуляції, регламентації, упорядкування і збереження звичаїв, норм, традицій. В естетотерапевтичному відношенні релігія відіграє надзвичайно позитивну роль, адже "її основне значення полягає в тому, щоб допомогти людині подолати історично мінливі, відносні аспекти її буття і досягти абсолютного, вічного в єднанні з ідеальною істотою – Богом ... релігія відіграє роль катарсису, намагається утвердити принципи Добра і Краси людської душі ... надає сенсу, значення і сталості людському буттю, допомагає перебороти життєві труднощі і йти шляхом постійного вдосконалення" [2: 22]. Саме за допомогою міфологічно-культуової обрядовості виховуються особливо значущі для узгодженої зі світом, самодостатньої, повноцінної душою та тілом людини якості: любов, доброта, терпимість, милосердя, справедливість тощо. Отримавши у спадок від міфології та релігії весь обсяг позитивного знання, філософія як квінтесенція розвитку людського світогляду створює власні системи загальних поглядів на світ загалом, передбачає існування різноманітних форм самовизначення людини та має впорядкований характер.

Уже перші філософські думки (VII – V ст. до н. е.) у самому своєму зародку несуть майже рівнозначні особистісні елементи емоційно-естетичного (любов) та інтелектуально-логічного (мудрість) змісту. Філософія (від давньогрецьк. *phileo* + *sophia* – любомудрість) як особливий інтелектуально-чуттєвий, духовно-практичний погляд на світ людини, що активно відстоює й зберігає своє природне життя, будує перспективу розвитку всього людства, виникає майже одночасно "по всій ойкумені людського розселення на Землі, що говорить про людину як про такий етап еволюції живої матерії, який завершився становленням істоти, здатної пізнавати та опановувати навколишній світ відповідно до власних почуттів, переживань, думок та інтересів" [3: 120]. Зароджуються самостійні філософські школи у Давній Індії, Давньому Китаї та Давній Греції. Соціокультурна одночасність цих подій свідчить про початок нового періоду в розвитку людської культури: з'являється людина, що філософствує. Цей факт історичного розвитку людського суспільства несе в собі елемент своєрідної терапії філософією, або "лікування" знаннями. "Гуманістична функція філософії полягає в її адаптаційній життєствердній ролі для кожного індивіда, у сприянні формуванню гуманістичних цінностей і ідеалів, ствердженні позитивного сенсу і мети життя. Її покликання – здійснювати функцію *інтелектуальної терапії*, яка є особливо важливою в періоди нестабільності в суспільстві, коли людське існування перебуває в "помежовій ситуації", на межі буття та небуття, і кожний повинен зробити свій нелегкий вибір" [2: 27]. Присутність естетотерапевтичного змісту у філософії як соціокультурному явищі спостерігається практично на всіх предметних рівнях цієї полісистемної та багатофункціональної науки: онтологічному, гносеологічному, аксіологічному та праксеологічному. Вони стають сферами і власне філософсько-естетичного знання: онтологічною, гносеологічною, соціально-практичною, та художньою [4: 9-14].

На онтологічному рівні (від грец. *on (ontos)* – існуючий) філософська наука прагне досягнути світ загалом, отримати буттєві, сутнісні, вихідні характеристики предметів, їх властивостей, ознак, якостей тощо. У граничній формі питання сутності Всесвіту, форм його виявлення, питання найбільш загальних взаємовідносин між людиною та світом постають лише в рамках філософії. Філософсько-естетична думка підпорядковує та конкретизує згадану проблематику на рівні розуміння загальної феноменологічної категорії  *Краси* – способу емоційно-чуттєвого осмислення людиною загальних законів буття та пізнання [5: 5-6]. Світ або космос ще у давніх греків ототожнювався з поняттями "мир", "спокій", "порядок", "прикраса". Давньогрецькі філософи протиставляли його хаосу як безладу та плутанині [6: 19]. Філософія як особлива форма рефлексії людини над буттям та над самою собою "базується не лише на дискурсивному способі мислення, але й на безпосередньому, інтуїтивному, художньо-емоційному освоєнні світу та має на меті відображення цілісності та єдності світу" [7: XVI]. Це стає передумовою комфортного світовідчуття людиною своєї доцільності у світі, можливості естетично-духовної наснаги та самопізнання. Естетична інтерпретація будь-якого предмета реального світу відбувається в самодостатніх естетико-онтологічних характеристиках-категоріях *мири, гармонії, ритму, симетрії, виразності, досконалості, повноти, цілісності* [4: 10]. Кожна з цих категорій визначає можливість позитивного спонукального, конструювального, естетотерапевтичного впливу на людину, що формується у єдності зі світом. Особливо актуальним цей вплив стає для людини з дефіцитом позитивного світовідчуття.

Гносеологічний рівень (від грец. *gnosis* – пізнання) філософських знань окреслює проблематику пізнавально-оціночного ставлення людини до Всесвіту: вивчення природи пізнання, відношення знань до реальності, з'ясування передумов пізнання, умови його достовірності та істинності. У процесі

пізнавальної діяльності людина як частина буття певним чином протистоїть йому та усвідомлює цей факт. У такій ситуації весь світ (зовнішнє середовище, сама людина, суспільство) стає об'єктом пізнання. До власне естетичного гносеологічна наука відносить усе оточення людини у світі (природному, предметному, соціальному) за умови, що "все це не є об'єктом утилітарного, самодостатнього споглядання, а надає людині духовної наснаги" [4: 12]. В останньому формулюванні вбачаємо окрему естетотерапевтичну сутнісну характеристику естетико-філософської науки – можливість отримання людиною духовного захоплення, енергії, ентузіазму.

Найважливіший аспект існування людини – "її здатність до активного та свідомого перетворення світу та самої себе відповідно до значущих для неї ідеальних уявлень" [7: 4] – розглядається на аксіологічному рівні (від грец. *axia* – цінність) естетико-філософських учень. Людина намагається відшукати критерії моралі, добра, краси, вона усвідомлює трагічність окремих моментів свого існування, ставить питання світові та самій собі про гріховність та смертність. Людина не тільки пізнає світ, вона активно, емоційно переживає своє існування в ньому: взаємини з іншими людьми, свої права, обов'язки та внутрішні потенціальні індивідуально-творчі можливості. Таким чином, філософія досліджує цінності людського існування – матеріальні, соціальні та духовні. Ціннісні уявлення людини мають бінарний характер, тобто мають протилежні модальності та передбачають їх особистісний вибір (приємне – неприємне, добре – зле, прекрасне – потворне). Філософія визначає ієрархічність позитивних і негативних цінностей, яка залежить від культурно-історичних умов розвитку особистості [8: 419-538]. Естетотерапевтична складова філософської науки наявна на всіх трьох ціннісних рівнях, відповідно – це відчуття людиною комфорту (їжа, одяг, предметне середовище тощо), успіху (професійне визнання, справедливість, раціональність соціального устрою) та можливість індивідуально-творчого розвитку (створення або інтерпретації, оцінювання оточення, себе та інших).

Праксеологічний рівень філософії досліджує граничні межі практичної діяльності людини, її загальну систему, норми, параметри та обмеження. На цьому рівні розглядається особливий контекст філософсько-естетичного ставлення людини до дійсності, що створює протигагу пасивно-споглядальному ставленню до життя, а саме – активний, створюючо-діяльнісний. Людина існує у Всесвіті, спираючись на практичне освоєння буття. Ця практика стає зв'язувальним моментом між мисленням та буттям, між людиною та світом, між її потребами та можливістю їх реалізації. Людина знаходить у цьому процесі можливість задоволення своїх численних потреб – саме через практичну діяльність реалізує естетичний та терапевтичний потенціал оточення. Ключем для розуміння естетотерапевтичної сутності й природи естетичного є діалектичний зв'язок, цілісність людини та предметного світу, представлена у практичній або духовній діяльності у контексті певного історичного соціуму. Таке естетотерапевтичне начало зароджується та з'являється у найрізноманітніших видах людської діяльності, в яких людина матеріально і духовно стверджує себе у світі, у тому числі і з філософсько-естетотерапевтичної точки зору. З'ясована естетотерапевтична складова предметних рівнів філософської науки, що відбуваються за естетичними законами міри, гармонії, ритму, симетрії, виразності, досконалості, повноти, цілісності, представлена у табл. 1.

Таблиця 1.

**Естетотерапевтична складова предметних рівнів філософської науки**

Ф І Л О С О Ф І Я				
п р е д м е т н і р і в н і				
етотерапевтична м е т а	Онтологічний	Гносеологічний	Аксіологічний	Праксеологічний
	Активізація діяльності як такої (необхідна умова повноцінного існування людини)	Духовна насолода (відчуття комфортного емоційно-особистісного стану)	Активізація індивідуально-особистісних цінностей (робота над важливими для людини аспектами життєдіяльності)	Активізація зв'язку людини зі світом (через широкую палітру естетично-творчих видів діяльності)
естетотерапевтична ф у н к ц і я	Спонукально-конструювальна	Пізнавально-оцінна	Споглядально-діялісна	Соціально-практична
за естетичними законами міри, гармонії, ритму, симетрії, виразності, досконалості, повноти, цілісності				

Подібну ситуацію у визначенні естетотерапевтичної складової філософського знання спостерігаємо і в самостійній його галузі – *естетиці*, яка у предметі дослідження концентрує увагу саме на естетичному, емоційно-чуттєвому світосприйманні людиною навколишнього середовища та окреслює творчий, гармонізуючий вимір людської діяльності. Сучасний етап розвитку філософської науки естетики характеризується у тривимірній площині філософського знання: філософсько-онтологічному, філософсько-антропологічному та філософсько-культурологічному контекстах [3: 133-192]. На кожному з них також чітко простежується актуалізація естетотерапевтичного начала у процесі формування повноцінної гармонійної особистості, що будує власну діяльність за основними класичними принципами естетико-філософської науки – Досконалої, Краси, Добра та Гармонії.

*Філософсько-онтологічний вимір* естетичної теорії передбачає вивчення проблем естетичної взаємодії Космосу, Природи, Суспільства та Людини між собою. У цьому вимірі філософська наука естетика "має справу завжди з реальними об'єктами, предметами, явищами, процесами, ідеями, теоріями, образами матеріального або ідеального порядку" [3: 133].

Онтологічні основи естетики виявляються у конкретному чуттєвому, а потім і емоційному досвіді кожної людини. Естетотерапевтична ідея онтології естетики виявляється в теорії численних процесів "упорядкування" з первісного хаосу матерії систем, які самоорганізуються і всередині яких відбувається розвиток від простих форм до все більш складних [9]. Усі чотири складові системи Всесвіту знаходяться у єдиному естетичному просторі, що несе приховані для людини терапевтичні функції упорядкування та самозцілення: у Космосі йдуть процеси, що упорядковують світ, а характер і форми цього упорядкування визначаються характером взаємодії Людини та Суспільства з Природою.

*Філософсько-антропологічний вимір* естетичної теорії. Він представляє Людину як центральну фігуру всієї філософсько-естетичної науки та найменш пізнаний об'єкт наукового дослідження. Саме Людина здатна не тільки порушити питання гармонізації свого існування у Всесвіті, але й здійснити конкретні заходи щодо цієї гармонізації в умовах суспільства. Цілісність, багатогранність та гармонія розвитку Людини виявляється через її активну діяльність як "сукупність, точніше, ансамбль, система всіх проявів її свідомої та самосвідомої, вибіркової та цілеспрямованої, вільної активності, що є способом її буття" [9: 79]. Цей спосіб буття у ХХІ столітті має чіткі ознаки травмованості психічного "Я" особистості. Стан психіки людей увійшов у перелік серйозних проблем сучасної філософії у вигляді соціальної психотерапії. Як зауважує сучасний філософ-естетознавець М. Кіященко, "вихователі-педагоги дошкільних та початкових шкільних етапів входження дитини у процеси навчання та освіти стають першими спеціалістами соціально-психіатричної практики сучасного людства" [3: 167]. Окремою темою філософсько-антропологічного змісту естетичного знання є вивчення позитивно-гармонізуючих чинників суспільного, суто людського способу самовиявлення, серед них особливого естетотерапевтичного звучання набувають питання створення високоестетизованого суспільного та побутового середовища, у якому передаються наступним поколінням найкращі зразки культури, радості людського спілкування та ефект самотворчості у процесі такого спілкування "Я" з "Іншим" та "Іншими".

*Філософсько-культурологічний вимір* естетичного знання акцентує увагу на нарощуванні сили та енергії інформаційних технологій, з метою забезпечення нормальній сучасній людині комфортних умов для її матеріального та духовно насиченого буття, у якому Людина у спілкуванні з Іншим, з культурою та мистецтвом усе більше опановує мистецтво ефективного сприятливого розпредмечування світу, у тому числі власного світу, результатом якого знову стають культура (у тому числі й естетотерапевтична) та Людина як творець такої культури. Естетотерапевтичний феномен спостерігається і в основних підходах до сучасного самовизначення філософії загалом, тобто розуміння нею свого предмета, завдань і сутності. Нині вчені виділяють три основних підходи до трактування сутності філософії: доктринальний, інструментальний та екзистенціальний [2: 42].

Згідно з доктринальним підходом, який зберігає своє значення й сьогодні, філософська наука є системою закінчених, установлених істин, відкритих тем. Вони "вимагають", спонукають до свого вивчення силою людського розуму. Доктринальний підхід філософії передбачає орієнтацію людини на шляху самоствердження, що створює достатньо ефективні психологічно-позитивні умови для розвитку й становлення людини у процесі вирішення смисложиттєвих проблем буття. За В. Ільїним, доктринальний підхід зараз репрезентовано або ортодоксальним марксизмом, або неотомізмом [8]. У контексті останнього віра орієнтує розум, теологія орієнтує філософію. Людина отримує чітке спрямування та відчуває впевненість, що базується на досвіді багатьох поколінь прашурів.

Не втрачає свого естетотерапевтичного навантаження й репрезентований у ХХ столітті інструментальний підхід до визначення сутності філософії. Логічний позитивізм, прагматизм, аналітична філософія вважали філософію діяльністю щодо прояснення мови науки. Відомий американський філософ Р. Ротрі виділяє систематичну й наставницьку філософію, що працюють на вирішення зазначеної мети. Філософи-систематики працюють над пізнанням істини та створенням універсального словника для пояснення сутності світу, тобто створюють для людства своєрідний багатofункціональний інструментарій, який щоразу полегшує процес індивідуально-творчої практики становлення для кожної

особистості. Філософи-наставники уважають, що головна сутність філософії "полягає в тому, щоб підтримувати розмову, а не в тому, щоб шукати об'єктивну істину" [2: 43]. У цій філософії людина розглядається як суб'єкт, здатний генерувати все нові й нові описи світу. У такий спосіб людині надається простір для власного духовно-практичного осягнення світу.

У контексті екзистенціального підходу до самовизначення (емоційно-естетичного та водночас терапевтичного за своєю суттю) філософська наука отримує статус способу дійсного існування, котрий виявляє цінність і сенс життя. Причому у філософії питання про буття ставиться так, як воно переживається людиною як філософом. Цей підхід підтримують прибічники персоналізму, екзистенціалізму, філософії життя. Розглядаючи ідею естетичного в самому процесі філософствування, вони вважають, що філософія значно ближча до мистецтва, ніж до науки. Різницю вбачають у тому, що мистецтво осягає втілене ціле, а філософія – цілісність, яка постійно змінюється. Здійснений аналіз естетотерапевтичного змісту в різних підходах до самовизначення філософії дає підставу виділити ідеї тлумачення філософської сутності (тобто її три провідні концептуальні самовизначення) та відповідно до них – естетотерапевтичні рівні актуалізації індивідуально-особистісного компонента у процесі філософського осмислення людиною дійсності (див. Табл. 2).

Таблиця 2.

**Естетотерапевтичні рівні актуалізації індивідуально-особистісного в різних підходах до самовизначення філософії**

Підходи до самовизначення філософії	Естетотерапевтичні рівні
ДОКТРИНАЛЬНИЙ (філософія як орієнтир)	ОРІЄНТАЦІЙНО-ДІЯЛЬНИЙ (людина отримує чітке спрямування та відчуває впевненість, що базується на досвіді багатьох поколінь)
ІНСТРУМЕНТАЛЬНИЙ (філософія як інструмент)	ПРАКТИЧНО-ДІЯЛЬНИЙ (для людства створюється багатофункціональний інструментарій, який щоразу <i>полегшує процес індивідуально-творчої практики становлення</i> для кожної особистості та <i>надає їй простір</i> для власного <i>духовно-практичного осягнення світу</i> )
ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНИЙ (філософія як особистісне переживання)	ІНДИВІДУАЛЬНО-ДІЯЛЬНИЙ (у філософії питання про буття ставиться так, як воно <i>переживається</i> людиною як філософом; це спосіб дійсного індивідуально-особистісного існування)

Відтак, філософська наука створює потужний потенціал щодо формування й розвитку естетотерапевтичного знання про особливості співіснування діади "людина-Всесвіт" й, водночас, стає неперевершеним засобом естетотерапевтичного впливу на людину мислячу на усіх своїх предметних рівнях, вимірах філософського знання та у різних формагах свого наукового самовизначення.

Естетотерапевтична ідея гармонізації та творчого індивідуального розвитку людської особистості, її емоційно-раціональної сутності у складному та багатогранному світі земного життя, як показало дослідження, була закладена вже в самому зародженні філософської науки.

Таким чином, вивчення філософського знання на предмет його естетотерапевтичного змісту уможливило формування методологічної концепції естетотерапевтичної гармонізації відносин людини із Всесвітом та впровадження ідей естетотерапії у площину сучасної професійної педагогічної освіти.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Человек : мыслители прошлого и настоящего о его жизни, смерти и бессмертии / [сост. П. С. Гуревич]. – М. : Политиздат, 1991. – 464 с.
2. Кремень В. Г. Філософія : мислителі, ідеї, концепції : [підруч.] / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К. : Книга, 2005. – 528 с.
3. Киященко Н. И. Эстетика – философская наука / Н. И. Киященко. – М. : Изд. дом Вильямс, 2005. – 592 с.
4. Куренкова Р. А. Эстетика : [учеб. для студ. высш. учеб. заведений] / Р. А. Куренкова. – М. : ВЛАДОС – ПРЕСС, 2003. – 268 с.
5. Гуревич П. С. Эстетика : [учеб. для студ. высш. учебн. завед.] / П. С. Гуревич. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2006. – 303 с.
6. Гриненко Г. В. История философии : [учеб.] / Г. В. Гриненко. – М. : Юрайт-Издат, 2006. – 688 с.
7. Словарь философских терминов / [науч. ред. В. Г. Кузнецова]. – М. : ИНФРА-М, 2004. – 731 с.
8. Ильин В. В. Философия : [учеб. : в 2 т.] / В. В. Ильин. – Ростов н / Д : Феникс, 2006. – Т. 2. – 2006. – 784 с.
9. Каган М. С. Эстетика как философская наука : [университетский курс лекций] / М. С. Каган. – СПб. : Санкт-Петербургский гос. ун-т ; Академия гуманитарных наук, 1997. – 544 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Chelovek : mysliteli proshlogo i nastoiashchego o ego zhizni, smerti i bessmertii [Human : Thinkers of the Past and Present and about His / Her Life, Death and Immortality] / [sost. P. S. Gurevich]. – M. : Politizdat, 1991. – 464 s.
2. Kremen' V. G. Filosofii : Mysliteli, idei, kontseptsii [Philosophy : Thinkers, Ideas, Conceptions] : [pidruch.] / V. G. Kremen', V. V. Il'in. – K. : Knyga, 2005. – 528 s.
3. Kiiashchenko N. I. Estetika – filosofii nauki [Aesthetics – Philosophy of Science] / N. I. Kiiashchenko. – M. : Izd. dom Williams, 2005. – 592 s.
4. Kurenkova R. A. Estetika [Aesthetics] : [ucheb. dlia stud. vyssh. ucheb. zavedenii] / R. A. Kurenkova. – M. : VLADOS – Press, 2003. – 268 s.
5. Gurevich P. S. Estetika [Aesthetics] : [ucheb. dlia stud. vyssh. ucheb. zavedenii] / P. S. Gurevich. – M. : YUNITI-DANA, 2006. – 303 s.
6. Grinenko G. V. Istorii filosofii [History of Philosophy] : [ucheb.] / G. V. Grinenko. – Yurait-Izdat, 2006. – 688 s.
7. Slovar' filosofskikh terminov [Dictionary of Philosophical Terms] / [nauch. red. V. G. Kuznetsova]. – M. : INFRA-M, 2004. – 731 s.
8. Il'in V. V. Filosofii [Philosophy] : [ucheb. : v 2 t.] / V. V. Il'in. – Rostov n / D : Feniks, 2006. – T. 2. – 2006. – 784 s.
9. Kagan M. S. Estetika kak filosofskaia nauka [Aesthetics as the Philosophical Science] : [universitetskii kurs lektsii] / M. S. Kagan. – SPb. : Sankt-Peterburgskii gos. un-t ; Akademiia gumanitarnykh nauk, 1997. – 544 s.

Матеріал надійшов до редакції 27.12. 2012 р.

***Федий О. А. Эстетотерапевтическое измерение философского знания про человека и Вселенную.***

*В статье освещена методологическая концепция эстетотерапевтической гармонизации отношений человека со Вселенной на основе анализа разных предметных уровней философского знания и разнообразных форматов научного самоопределения философской науки. Обоснован эстетотерапевтический эффект гармонизирующего и развивающего воздействия на человека философско-эстетического информационного пространства.*

***Fedii O. A. The Aesthetic Therapeutic Context of the Philosophical Knowledge about the Human Being and about the Universe.***

*The article highlights the methodological concept of the aesthetotherapy in the light of human relations with the Universe harmonization. This concept is based on the analysis of the variety of subject levels of the philosophical knowledge and different formats of the scientific philosophical science of the self-determination. The aesthetic therapeutic effect of harmonization and its developing effect on the human individual in the philosophical and aesthetic environment are grounded.*